

УДК 811.161.2'367

ЛОНСЬКА Людмила Іванівна,
кандидат філологічних наук, доцент кафедри
українського мовознавства і прикладної
лінгвістики Черкаського національного
університету імені Богдана Хмельницького
e-mail: l.lonska@mail.ru

МОВНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ КВАНТИТАТИВНОСТІ У ДВОСКЛАДНОМУ БУТТЄВОМУ РЕЧЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У статті зроблено спробу лінгвістичного аналізу функціонально-семантичної категорії квантитативності в буттєвому реченні. Досліджено мовні засоби її вираження, зокрема з'ясовано, що чільне місце у формуванні семантичної структури буттєвого речення займає предикат існування, наявності, володіння, виражений дієсловами з кількісними семами. Установлено, що важливим компонентом є суб'єкт буття на позначення кількості, виражений іменниками різнопланової семантики у формі називного відмінка множини (назви осіб, тваринного світу, конкретних предметів, просторових понять, соматизми), збірними іменниками, а також словосполученнями.

Проаналізовано засоби вираження об'єктного поширювача з кількісною семантикою у функції обов'язкового компонента структури буттєвого речення: субстантив у формі знахідного та орудного безпрійменникових відмінків, родового прийменникового відмінка.

Досліджено засоби вираження квантитативного поширювача: прислівники (якісно-означальні, кількісно-означальні), іменники в орудному відмінку, словосполучення, один із компонентів якого позначає кількість, порівняльні звороти, фразеологізовані сполучення.

Ключові слова: квантитативність, кількість, засоби вираження, предикат буття, суб'єкт буття, об'єктний поширювач, квантитатив.

Постановка проблеми. Квантитативність (від англ. *quantity* – кількість) – поняттєва категорія, що базується на логіко-граматичній категорії кількості й представлена в усіх мовах, оскільки є результатом складної взаємодії об'єктивного світу й людської свідомості. Це поняття часто ототожнюють з кількістю, проте дія його позначення в різних науках існують певні терміни. Так, у філософії вживають «кількість», у математиці – «число, величина», у лінгвістиці кількість насамперед пов'язана з таким лексико-граматичним класом слів, як числівник, який виконує квантитативну (позначає кількість у разі сполучуваності його з іменами) й нумеративну (позначає число) функції. Категорія кількості, на думку Ю. О. Гайденка, реалізується за допомогою нумеративності, засобу вираження в мові поняття числа, та квантитативності, котра є мовним відображенням когнітивної діяльності людини та принципово відрізняється від нумеративності, оскільки її використовують для позначення кількості предметів, осіб тощо [1].

За визначенням І. П. Савельєвої, яка дослідила категорію квантитативності в перспективі морфемного аналізу, квантитативність – це «логіко-семантична категорія, що актуалізує уявлення про комплекс понять кількісного змісту (кількість, число, множина, кратність і т. ін.) на різних рівнях об'єктивізації» [2, с. 14].

У статті за основу взято положення про те, що квантитативність – це лінгвістична функціонально-семантична категорія, що виражає кількісні предметні відношення позамовної дійсності, на відміну від нумеративності, і може виражатися вербальними засобами на різних мовних рівнях: лексичному, словотвірному, морфологічному, синтаксичному. В окремих наукових розвідках вітчизняної лінгвістики побіжно констатуються підходи до вивчення квантитативності й установлюються можливі засоби вираження цього значення без глибокого аналізу. На думку В. І. Дмитрука, який указав на актуальність вивчення цієї категорії у зв'язку з тим, що «на сьогодні науково обґрунтованого та визнаного мовознавцями підходу до принципів класифікації квантитативів не існує, не кажучи вже про певну кваліфікацію останніх на матеріалі

української, та й взагалі будь-якої зі східнослов'янських мов», «більшість таких досліджень обмежене розглядом однієї групи слів чи засобів формування семантики квантитативності» [3, с. 2]. Серед усіх мовних рівнів дослідження квантитативності синтаксичний вивчений найменше. У зв'язку з цим постає проблема аналізу синтаксичних засобів цієї категорії в конкретному різновиді речень – двоскладних буттєвих, які є об'єктом нашого дослідження. Предметом аналізу є мовні одиниці, які виражають квантитативне значення, зокрема предикати, суб'єкти та поширювачі з кількісною семантикою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У лінгвістиці найповніше категорію квантитативності досліджено на лексичному рівні (С. О. Швачко – на матеріалі англійської, російської та української мов [4], В. І. Дмитрук – на матеріалі української мови [3], О. С. Чапля – у сучасному французькому художньому мовленні [5], О. О. Челнокова – на матеріалі німецької мови [6], Є. Л. Ричкова – у сучасній російській мові [7]). Когнітивні й номінативні аспекти аналізованої категорії досліджує С. А. Жаботинська [8], лінгвокогнітивні аспекти засобів квантифікації – С. О. Швачко [4]. Сьогодні зростає зацікавленість цією категорією в етнолінгвістичному аспекті, зокрема уживання неозначено-кількісних лексем у приядерній зоні лексико-семантичного поля української казки досліджує С. В. Шабі [9]. Структуру семантичного поля поняття *кількість* аналізує Т. В. Бобкова [10]. На морфологічному рівні кількісну семантику в технічному тексті описує Ю. О. Гайденко, який серед квантитативних засобів виокремив усі повнозначні частини мови, морфеми, а також імпліцитні засоби вираження кількісної семантики, до них дослідник зараховує одиниці глибинної квантитативної семантики, яка не має спеціальних формальних засобів вираження [1].

Мета статті полягає в дослідженні синтаксичних засобів вираження квантитативності через виявлення та систематизацію буттєвих предикатів і суб'єктів з кількісним значенням, а також квантитативних поширювачів у ролі другорядних членів буттєвих речень.

Виклад основного матеріалу. Аналіз квантитативності у двоскладному буттєвому реченні дав підстави для виокремлення таких синтаксичних засобів реалізації квантитативної ознаки: 1) предикати буття, виражені дієсловами з кількісною семантикою, у межах яких вирізняємо предикати існування та локативні предикати буття; 2) суб'єкти буття; 3) квантитативні поширювачі в ролі другорядних членів речення.

Проаналізуємо 1 групу речень, семантичну структуру яких формує предикат існування з кількісними ознаками. Роль такого предиката виконують дієслова, у семантичній структурі яких, крім семи існування, наявна сема кількості. До названих предикатів належать такі: *лічитися1* – «бути в певній кількості» [11, с. 493]: *В Уманщині лічаться і деякі села Подільські* (А. Свидницький), *лічитися2* – «визначитися в певній кількості, в певних сумах, нараховуватися» [11, с. 493]: *Від села на вигін, до табору, лічється не більше трьох кілометрів* (І. Ле), *налічуватися* – «бути, існувати в якій-небудь кількості» [11, с. 568]: *Біля двадцяти опублікованих, повних і часткових, перекладів і переспівів «Слова» налічується в українській літературі* (М. Рильський), *числитися* – «бути, значитись де-небудь, перебувати в складі когось, чогось» [11, с. 1378]: *Центральне бюро обліку втрат діючої армії сповіщало, що командир танка Юрій Васильович Запара числиться в списку зниклих безвісті* (О. Донченко), *нараховувати(ся)* – «мати в собі, у своєму складі яку-небудь кількість кого-, чого-небудь» [11, с. 577]: *Наше село нараховує п'ятдесят одну хату* (Ю. Яновський), *(на)збиратися* – «поступово зібратися, нагромадитися в якій-небудь кількості» [11, с. 563]: *Тих ляльок та цяцьок назбиралась ціла шафа* (І. Нечуй-Левицький), *посипатися* – «почати надходити, траплятися у великій кількості» [11, с. 891]: *Посипалися обшуки* (М. Хвильовий), *охоплювати* – *охопити4* – «мати у своєму складі, включати в себе, до свого складу; обіймати» [11, с. 692]: *Мальовниче прекрасне Поділля охоплює собою дві області – Вінницьку і Хмельницьку* (І. Цюпа), *роїтися* – «збиратися в певній кількості» [11, с. 1085]: *В столиці світовій, на торжисці ідей Вони роїлися поети і пійтки* (М. Зеров).

Аналіз фактичного матеріалу засвідчив наявність буттєвих предикатів існування, виражених дієсловами з імпліцитною семою кількості: *водиться* – «плодитися, жити, бути»

[11, с. 154]: *Оте дальнє озеро більше і глибше, та й риба в ньому водиться добра* (А. Шиян), *рябіти – ряботіти*⁴ – «перен. рясніти чим-небудь, що часто повторюється, трапляється» [11, с. 1091]: *Характеристики Гармашеві рябіли словами: дисциплінований, зрілий, активний* (В. Козаченко) і *рясніти*² – «виднітися, виділятися ряснотою» [11, с. 1092]: *На бур'янах рясніли блискучими діамантами краплі нічного дощу* (С. Васильченко).

Семантичну структуру другої групи буттєвих речень формують локативні дієслівні предикати, у семантичній структурі яких наявна локативна й кількісна семи. Такими дієсловами є відсубстантивні деривати, у семній структурі яких є вказівка на сукупність людей, тварин, предметів: *група, громада, гурт, копа, купка, натовп, юрба, юрма, табун, табір*: *групуватися*¹ – «збиратися групами» [11, с. 200], *громадитися*² – «безладно розміщуватися, лежати купами» [11, с. 199]: *На машинах громадилися покалічені машини* (О. Гончар), *нагромадитися – нагромаджуватися*² – «поступово збиратися, скупчуватися в якій-небудь кількості» [11, с. 559]: *В ящику стола нагромаджувалися стисані аркуші* (О. Полторацький), *копичитися*¹ – «лежати купою, копицею» [11, с. 453]: *Коло печі копичилась солома і соняшникові шапки* (Б. Логвіненко), *копичитися*² – «розм. те саме, що нагромаджуватися» [11, с. 453]: *У хмарі росла громовика – копичилась грізна сила* (Дніпрова Чайка), *накопичуватися – накопичитися* – «поступово збиратися, накопчатися в якій-небудь кількості» [11, с. 566] *Силорізки щозміни очищають від бруду, який накопичується; купчитися*² – «збиратися купками; товпитися, юрмитися (про людей). // Збиратися до купи в якоесь одне місце (про неживі предмети)» [1, с. 474], *кублитися*⁴ – «розм. розміщуватися купкою» [11 с. 470]: *Вона встигала давати раду всім дітям, що кублилися на гарячій печі* (В. Кучер), *табунитися*¹ – «розміщуватися табуном // Образно», *табунитися*² – «розм. Збиратися в гурт (про людей)» [1, с. 1227], *таборитися*¹ – «розміщуватися табором для перепочинку, ночівлі тощо» [11 с. 1227] *У сиву давнину біля цієї могили таборилися стійбища кочівників* (А. Добровольський), *таборитися*² – «перен. збиратися» [1, с. 1227]: *Дівчата співають і славлять весну, а парубоччя табориться округ них* (Ю. Яновський), *товпитися* – «скупчуючись в одному місці, збиваючись до купи, створювати натовп, юрбу» [11 с. 1252]: *На рогах ринку товпилися купи народу, гомоніли промови, лунали голосні оклики* (І. Франко), *тиснутися*¹ – «знаходитися, бути розташованим на близькій відстані один від одного» [11, с. 1247], *тиснутися*² – «збираючись, скупчуватися в одному місці, збиватися в гурт, натовп» [11, с. 1247]: *Вони тиснулись в невеличкі гурти, юрбитися* – «збираючись, скупчуючись в одному місці, збиватися в юрбу (про людей)» [11, с. 1420]: *Люди юрбилися біля будинку, мов біля театру* (Я. Баш), *юрмитися, юртуватися* – «юрбитися» [11, с. 1420]: *По закінченні концерту люди ще довго не розходились, юрмились коло клубу* (Я. Баш), *Рано-вранці біля сільської ради юртувалося десятків два підвід* (Г. Тютюнник).

Кількісну семантику позначає предикат буття й суб'єкт, який може виражатися: а) іменником у формі множини на позначення особи: *Люди скупчилися біля хати, бажаючи обрятувати хоч її* (М. Коцюбинський); б) субстантивом у формі множини: *Хворі юртувалися у палатах* (М. Хвильовий); в) збірним іменником на позначення сукупності людей: *Там крик, тут галас, там клепало, тисниться люд, і все тріщало* (І. Котляревський); г) іменником у множині на позначення тварин: *Ягнята й козлята в стійлах тиснулись вузьких* (Гомер); г) іменником на позначення будівель: *Поруч хаток ліпилися крихтіні вісчарні, корівники* (З. Тулуб); д) одинним іменником на позначення сукупності предметів: *Біля танку валялося сміття* (велика кількість дрібних речей – Л. Л.) (С. Скляренко); е) іменниками на позначення зовнішності людини: *Його низьке чоло покрили зморшки* (М. Коцюбинський), *Руки і ноги покрились краплями поту, лице – блідотою немочі* (Панас Мирний).

Суб'єкт-підмет може бути складеним і виражатися словосполученням: а) власне-кількісний числівник + іменник у називному відмінку множини: *На таку малу країну, як Галичина, збралося аж чотири партії* (Леся Українка); б) неозначено-кількісний числівник + іменник у родовому відмінку множини: *Багато вогнів мерехтіли вдалині*

(С. Складенко); в) числівник на позначення великої кількості + іменник у родовому відмінку множини: *В селі завше до судової зали натовплюється повнісінько людей* (Ю. Мушкетик); г) іменник у називному відмінку множини + іменник у родовому відмінку множини: *Тіла розстріляних бунтівників валялися під стінами ще цілими* (Михайло Орест); г) прономіналізований займенник у називному відмінку + іменник-назва сукупності людей у називному відмінку однини + іменник-назва особи в родовому відмінку множини: *Тут була ціла флотилія руських купців з Гостинного двору* (М. Зеров); д) фразеологізоване сполучення прикметника з іменником + іменник у родовому відмінку множини: *В Індії же дальній тим часом така їх [хоботуватих слонів] невидана сила водиться скрізь* (М. Зеров); е) іменник у називному відмінку множини на позначення залишку чого-небудь + родовий відмінок іменника на позначення сукупності людей: *Серед високого лісу отаборилися рештки Донбасівського полку* (Ю. Яновський); є) метафоричне сполучення на позначення сукупності птахів: *Звуки оркестру розтривожили громаду вороння, що літлась на кленах та липах біля Михайлівської церкви* (Ю. Збанацький).

Синтаксичним засобом вираження квантитативної семантики можуть бути поширювачі, що позначають кількість. Кількісну семантику може мати:

1) об'єктний поширювач, який прогнозований предикатом *мати* у буттєвих реченнях наявності, належності. Буттєві речення з цим поширювачем представлені такою структурою: S – PraedVf – Obj, яку, крім предиката, формує суб'єкт – назва особи. Об'єкт може мати таку морфолого-синтаксичну реалізацію: а) прямий додаток, виражений числівниково-іменниковим сполученням у знахідному відмінку на позначення невизначеної кількості в суб'єкта (людини) кровних, близьких родичів: *Той купець мав багацько дочок...* (І. Нечуй-Левицький), осіб за дружніми стосунками: *Сухобрус мав багацько знайомих ченців у лаврі і на печерах ...* (І. Нечуй-Левицький) та на позначення точної кількості в суб'єкта конкретних предметів володіння: *У морі Фрігійському мав я Двадцять суден* (М. Зеров), б) прямий додаток у формі знахідного відмінка іменників на позначення матеріальних цінностей: *Сухобрус мав гроші в банку і ще він мав їх доволі і в скрині ...* (І. Нечуй-Левицький). У реченнях цього різновиду логічний суб'єкт, що є підметом, може позначати неістоту, у такому разі компонент з кількісним значенням конкретизує кількість частин, наявних у цілому: *Просторий, з духом домашньої птиці будинок має сім покоїв* (М. Стельмах). Синонімічною до структури з предикатом *мати* є модель з предикатом *бути*. Функцію об'єктного поширювача в таких реченнях виконує непрямий додаток, виражений формою приєменникового родового відмінка, який в семантичному плані є суб'єктом, у якого хтось є: *Була дочка в його [Давида] Фамор і син Амон* (Т. Шевченко), *У нашої старої пані Малії паничі були* (Т. Шевченко).

Об'єктного поширювача вимагає також предикат *володіти* в реченнях наявності, належності та предикати існування з кількісною семантикою, поширювач може виражатися а) іменником в орудному відмінку: *Геть-чисто вся ріка, скільки оком кинь, праворуч і ліворуч, рясніла бійцями* (О. Довженко), *На передньому плані попід плавнями спокійно сяяла річка, а впродовж неї табунилося білими хатами село* (О. Гончар); б) словосполученням (іменник з кількісним значенням у формі орудного відмінка + іменник у родовому відмінку): *Він володів десятинами землі* (М. Стельмах).

2) квантитатив, який входить до структурно-семантичної схеми буттєвого речення: S – PraedVf – Advquant – [Facult Advloc]. У ролі правобічної синтаксеми вжито квантитатив та локатив, хоч зі структурно-семантичного боку останній компонент є необов'язковим, достатньо заповнення вільного місця квантитативною синтаксемою, проте для інформативного змісту важливою є наявність обох поширювачів. Квантитативному поширювачу на формальному рівні відповідає обставина способу дії, виражена а) якісно-означальним прислівником: *Густо-прегусто висипали зорі на небі* (І. Нечуй-Левицький); б) кількісно-означальним прислівником: *Не минуло й півгодини, як довкола майдану нагромадилося звірів і птахів видимо-невидимо* (І. Франко); в) іменником в орудному відмінку: *Новоприбульці так само тулилися тісними купками*

попід стіною, під уцілілою ще частиною даху (П. Козланюк), Люди скупчуються групами біля воріт (С. Васильченко), Небо покритося зорями (І. Франко), Сніг навалився важкими, возкими пластами (В. Козаченко); г) словосполученням: Келії громадилися одна зверх одної кількома поверхами (П. Загребельний), У великій кількості саме в таких людних місцях бекас і буває (М. Хвильовий); г) тавтологічним сполученням: І в голові Марининій рояться росм невеселі думки – про лихо, про горе, про нужду та слабкість (І. Нечуй-Левицький), д) порівняльним зворотом: На небі висипали зорі, як золоте насіння (І. Нечуй-Левицький).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, проведене дослідження мовних засобів реалізації квантитативності розкриває суть цієї логіко-поняттєвої категорії. На синтаксичному рівні проаналізовано буттєві предикати з кількісними характеристиками, що формують семантико-синтаксичну структуру речення, суб'єкти на позначення кількості та об'єктні й квантитативні поширювачі в ролі обов'язкових правобічних синтаксем. Аналіз однієї з ділянок функціонально-семантичного поля квантитативності окреслює подальші шляхи й напрями дослідження цієї категорії на рівні тексту, актуального членування речення тощо.

Перелік умовних скорочень

Adv – обставинний поширювач

Advloc – локативний поширювач

Advquant – квантитативний поширювач

Obj – об'єктний поширювач

PraedVf – предикат у формі дієвідмінюваної форми дієслова

S – суб'єкт

Список використаної літератури

1. Гайденко Ю. О. Збереження кількісної семантики англійських морфологічних одиниць технічної підмови в україномовному перекладі / Ю. О. Гайденко // Взаємодія одиниць мови та мовлення: комунікативно- когнітивний, соціокультурний, перекладознавчий і методичний аспекти : мат. Міжнародної науково-практичної конференції 28 березня 2014 р. – К. : КПІ, 2014. – С. 196–200.
2. Савельєва І. П. Категорія квантитативності в перспективі морфемного аналізу / І. П. Савельєва // Вестник Томського гос. ун-та. – Томск, 2007. – № 304. – С. 185–188.
3. Дмитрук В. І. Квантитативні слова в сучасній українській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / В. І. Дмитрук. – Кіровоград, 1998. – 21 с.
4. Швачко С. О. Засоби квантифікації: лінгвокогнітивні аспекти [Текст] / С. О. Швачко. – Суми : СумДУ, 2007. – 204 с.
5. Чапля О. С. Синтагма *N1+de+N2* у функції квантифікаторів у сучасному французькому художньому мовленні [Текст] : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.05 / О. С. Чапля. – К., 2004. – 21 с.
6. Челнокова А. А. Вираження різних видів количества в мові (на мат. німецького мови) / А. А. Челнокова // Вестник Самарського гос. ун-та. Серія : Языкознание. – Самара : Самарський ун-т. – 2007. – № 5. – С. 229–234.
7. Рычкова Е. Л. К вопросу о лексико-семантическом выражении количественности в современном русском языке [Текст] / Е. Л. Рычкова. – Казань : Высшая школа, 2003. – С. 25–26.
8. Жаботинская С. А. Когнитивный и номинативный аспекты класса числительных / С. А. Жаботинская. – М. : ИЯ РАН, 1992. – С. 18–20.
9. Шабі С. В. Структура лексико-семантичного поля кількості у мові української казки [Текст] / С. В. Шабі. – Харків : ХНПУ, 2009. – С. 35–37.
10. Бобкова Т. В. Структура семантичного поняття *quantity* / Т. В. Бобкова // Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка. – Житомир, 2010. – № 51. – С. 21–25.
11. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Укл. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2002. – 1440 с.

References

1. Gidenko, Yu. O. (2014). Preservation of Quantitative Semantics of English Morphological Units of Technical Speech in the Ukrainian Translations. *Vzaiemodiia odynyts movy ta movlennia: komunikatyvno- kohnityvnyi, sotsiokulturnyi, perekladovnavchyi i metodychnyi aspekty : mat. Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii 28 bereznia 2014 r. (Interaction of Language Units and Speech: communicative and cognitive, sociocultural, translation and methodical aspects: materials of the International scientific and practical conference, 28 March, 2014)*. Kyiv: KPI, 196-200 (in Ukr.)
2. Savelyeva, I. P. (2007). Quantitativeness Category in the Perspective of the Morphemic Analysis. *Vestnyk Tomskoho hos. un-ta (Herald of the Tomsk State Univesity)*. Tomsk, 304, 185-188 (in Russ.)

3. Dmytruk, V. I. (1998). *Quantitative Words in the Modern Ukrainian Language*: synopsis of the thesis for a candidate degree in philology, speciality: 10.02.01. "Ukrainian language". Kirovograd, 21 (in Ukr.)
4. Shvachko, S. O. (2007). *Means of Quantification: Linguistic and Cognitive Aspects*. Sumy: Sumy State University-2007: Text, 204 (in Ukr.)
5. Chaplya, O. S. (2004). *Syntagma N1+de+N2 in the Function of Qualifiers in the Modern French Fiction*: synopsis of the thesis for a candidate degree in philology, speciality: 10.02.05. Kyiv, 21 (in Ukr.)
6. Chelnokova, A. A. (2007). Expression of Different Kinds of Quantity in Language (on the material of the German language). *Vestnyk Samarskoho hos. un-ta. Seryia: Yazykoznaneye (Herald of the Samara State University. Series: Linguistics)*. Samara: Samara University, 5, 229-234 (in Russ.)
7. Rychkova, E. L. (2003). *To the Question of the Lexical and Semantic Realization of Quantitativeness in the Modern Russian Language*. Kazan: Higher School-2003: Text, 25-26 (in Russ.)
8. Zhabotinskaya, S. A. (1992). *Cognitive and Nominative Aspects of Numerals*. Moscow: Foreign Languages, Russian Academy of Sciences-1992, 18-20 (in Russ.)
9. Shaby, S. V. (2009). *Structure of Lexical and Semantic Field of Quantity in the Language of the Ukrainian Fairy Tale*. Kharkiv: Kharkiv National Pedagogical University, 35-37 (in Ukr.)
10. Bobkova, T. V. (2010). Structure of the Semantic Concept "Quantity". *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu im. I. Franka (Herald of the I. Franko Zhytomyr State University)*. Zhytomyr, 51, 21-25 (in Ukr.)
12. *Large Defining Dictionary of Modern Ukrainian Language* (2002). In V. T. Busel (Ed.). Kyiv; Irpin: VPF "Perun" (in Ukr.)

LONSKA Lyudmyla Ivanivna,

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor of Ukrainian linguistics and applied linguistics
Cherkasy Bohdan Khmelnytsky National University
e-mail: l.lonska@mail.ru

LANGUAGE MEANS OF QUANTITATIVENESS REALIZATION IN THE UKRAINIAN TWO-PART SENTENCES OF BEING

Abstract. Introduction. *Quantitativeness is a linguistic functional and semantic category, which expresses quantitative relations of extra-linguistic reality. It is realized by means of verbal units of different language levels: lexical, word-building, morphological, syntactical and text level. In the Ukrainian linguistics all levels are briefly investigated, except the syntactical level. That's why it is important to analyse syntactical means of quantitativeness realization. The object of the investigation is existential two-part sentences with quantitative characteristics. The subject of the analysis is components of the semantic structure of existential two-part sentences, which have quantitative semantics: predicate of being, subject, extenders.*

Purpose is to investigate the syntactical means of quantitativeness realization in the Ukrainian two-part existential sentences.

Methods. *The main method of the investigation is the structural one. It is realized in the component analysis in combination with distributional method. The author uses this methods to determine quantitative seme in the structure of predicate, subject, quantitative. The author also uses the method of interlevel interpretation to analyse components of existential sentences semantic structure and the means of their morphological and syntactical realization.*

Investigation Results. *The investigation found out a number of predicates of being, which have quantitative semes. Morphological means of subject quantitativeness realization is the use of the substantive plural form; the use of collective nouns; the use of word-combinations, one of the elements of which is a numeral. Objective extender with quantitative semantics, when it functions as an obligatory component of the existential sentence structure, can be expressed by the substantive in the form of non-prepositional accusative and oblique and by prepositional genitive. The author also examines language means of quantitative extender realization: adverbs (qualitative and quantitative); nouns in oblique; word-combinations, one of the elements of which denotes quantity; comparative phrases; phraseological units.*

Originality of the work is in the analysis of quantitativeness on the syntactical level in the Ukrainian two-part existential sentences.

Conclusion. *The author is the first in the Ukrainian linguistics who singled out the type of two-part existential sentence, which forms the predicate of being with quantitative characteristics.*

Key words: *quantitativeness, existential sentence, predicate of being, quantitative seme, syntactical means of expression, subject, object, quantitative.*

Надійшла до редакції 16.03.16

Прийнято до друку 14.04.16